

EEDER

Edebi Eleştiri Dergisi

e-ISSN: 2602-4616

Mart 2023, Cilt 7, Sayı 1

Atf/Citation: Yılmaz, İ. (2023). "Leo Löwenthal'in Edebiyat, Popüler Kültür ve Toplum Kitabı Üzerine Bir Değerlendirme", (yayın değerlendirme). *Edebi Eleştiri Dergisi*, 7(1), s. 234-238.

İdris YILMAZ *

Leo Löwenthal'in *Edebiyat, Popüler Kültür ve Toplum Kitabı* Üzerine Bir Değerlendirme**

*An Assessment On Leo Löwenthal's Book On Literature, Popular Culture
And Society*

Değerlendirilen Yayının Bilgileri

Kitap Adı: *Edebiyat, Popüler Kültür ve Toplum*

Yazar: Leo Löwenthal

Çeviren: Beybin Kejanlıoğlu

Yayınevi: Metis Yayınları

Yayın Yeri ve Yılı: İstanbul 2020 (1. Baskı)

Sayfa Sayısı: 245

ISBN: 978-605-316-099-1

ÖZ

Edebiyat, Popüler Kültür ve Toplum, edebiyat sosyolojisi açısından önemli bir yapıttır. Bu yapıtta yirminci yüzyıla kadar gazete, dergi, radyo ve sonrasında televizyon gibi kitle iletişim araçlarının gelişmesinin edebî eserin niteliği üzerindeki etkisi ve yayınevlerinin ortaya çıkmasıyla sanatçının hitap ettiği kesimin değişmesinin sanatçının edebî anlayışında yarattığı farklılıklar ele alınır. Edebî eser, toplumun beğenileri dikkate alınarak mı yazılmalıdır, yoksa salt sanatsal kaygılarla mı yazılmalıdır? sorusuna yanıt aranır. Bu sorunun beraberinde getirdiği bir diğer soru da edebiyatın bir meta mı yoksa sanat eseri mi olduğudur? Edebiyat bir meta olarak görüldüğünde edebî eserin toplumun isteklerine göre şekillenmesi doğaldır. Asıl soru edebiyat salt bir sanat eseri olarak kabul edilecekse toplumu ne derecede yansıtacaktır? Löwenthal'in yapıtında üzerinde durduğu bir diğer husus da popüler kültürün toplumun beğenisi ve eserin niteliği üzerindeki etkisidir.

Anahtar Kelimeler: Leo Löwenthal, Edebiyat, Popüler Kültür ve Toplum, Edebiyat Sosyolojisi

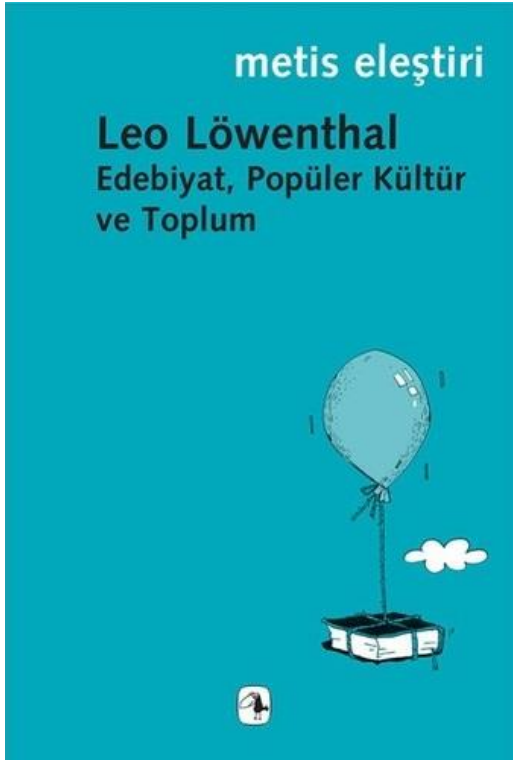
ABSTRACT

Literature, Popular Culture and Society is an important work in terms of literary sociology. In this work, the effects of the development of mass media such as newspapers, magazines, radio and television until the twentieth century on the quality of the literary work and the changes in the artist's literary understanding caused by the change of the artist's address with the emergence of publishing houses are discussed. Should a literary work be written considering the tastes of the society, or should it be written with purely artistic concerns? An answer to the question is sought. Another question brought up by this question is "Is literature a commodity or a work of art? When literature is seen as a commodity, it is natural for the literary work to be shaped according to the wishes of the society. The real question is to what extent will literature reflect society if it is to be accepted as a mere work of art? Another issue that Löwenthal emphasizes in his work is the effect of popular culture on the taste of society and the quality of the work.

Keywords: Leo Löwenthal, Literature, Popular Culture and Society, Sociology of Literature

* Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, Mardin Artuklu Üniversitesi, idrisyilmaz.edb@gmail.com 0000-0002-7071-1532

** [Yayın Değerlendirme], Geliş Tarihi: 25.12.2022 Kabul Tarihi: 20.01.2023 Yayın Tarihi: 25.03.2023 DOI: 10.31465/eeder.1224121

Leo Löwenthal'ın *Edebiyat, Popüler Kültür ve Toplum* adlı eseri “Giriş”, “Popüler Kültür’e Bakış”, “Sanat ve Popüler Kültür Tartışması: Bir Özet”, “Sanat ve Popüler Kültür Tartışması: Örnek Vaka Olarak On Sekizinci Yüzyıl İngilteresi”, “Kitle İdollerinin Zaferi” “Edebiyat ve Toplum” olmak üzere beş ana bölümden ve bunların alt başlıklarından oluşur. “Giriş” bölümünde Löwenthal, ilkin yapıtın içeriğinden söz eder. Sonrasında edebiyat ve toplum arasındaki ilişkiyi açıklar. Löwenthal edebiyatı ulusların sembollerinin ve değerlerinin taşıyıcısı olarak görür. Bununla beraber Löwenthal, on sekizinci yüzyıldan itibaren edebiyatın sanat ve meta olarak iki ayrı dala ayrıldığını açıklar. Emtia olarak edebiyat, sanatı ve pazar yönelimli metayı ifade eder.

Çünkü popüler emtia ile çok sayıda insanın emellerini, ön yargılarını, ortak inanç ve davranış tutumlarının hakkında bilgi edinebilirsiniz. Sanat olarak edebiyat ise bireylerin yaratımıdır. Bu yönüyle sanat olarak edebiyatın sosyal bilimlerin ilgi alanından uzak olduğu düşünülebilir ancak Löwenthal’e göre yaratıcı sanatsal edebiyat, insan ile toplum arasındaki ilişkiyi incelemek için asli kaynaklardır.

Löwenthal, (s. 8), “Gerçekliğin olduğundan daha gerçek bir portresini çizen kişi sanatçıdır”, sözüyle sanatçı, toplum, edebiyat ve hakikat arasındaki ilişkiyi ortaya koyar. Löwenthal’e göre büyük edebiyat yapıtları, toplum ile toplumun kültür, yaşayış ve toplumsal rollerini nasıl gerçekleştirdikleri hakkında bilgi verir. Ona göre toplum ve birey ile ilgili en etkili gerçekleri geniş kesimlerin okumadığı edebiyat içermektedir. Bir yazarın büyük bir yazar mertebesine ulaşması insanlık durumuna dair görüşünün derinliğinden kaynaklanmaktadır. Leo’nun değindiği bir diğer önemli husus ise sanatçının tasvir ettiği toplumsal sınıftır. Ona göre edebiyat, çoğunlukla orta sınıfın gerçeklerini resmeder. Edebiyat bize toplumun geçmişteki yapısını gösterdiği gibi bireyin toplum hakkındaki hisleri, düşünceleri ve ondan beklentileri hakkında bilgi verir. Löwenthal, edebiyat yapıtlarında meydana gelen değişimleri, eserin hitap ettiği kesimin zamanla değişmesine bağlar. 18. yüzyıla kadar sanatçılar eserlerini sundukları ve bunun karşılığında geçimlerini sağlayacak desteği alabildikleri hamilerine karşı sorumluyken 18. yüzyılda bu durum değişir ve yazar daha geniş kitlelere eserini beğendirmek zorunda kalır. Özellikle kitle iletişim araçlarıyla beraber rekabet artar, toplumun istekleri daha fazla önem kazanır ve sanatçının eseri toplumun isteklerine daha duyarlı hale gelir.

“Popüler Kültür’e Bakış” bölümünde Löwenthal, popüler kültür tartışmasının asırlık bir geleneğe sahip olduğunu ifade ederken popüler kültürü, tartışmaları hâlen devam eden eski bir açmaz olarak değerlendirir. Kadınlar üzerinde yapılan bir çalışmanın sonuçlarını paylaşarak bu açmazı gözler önüne serer. Radyo dinlemek üzerine yapılan bu çalışmada iki kesim söz konusudur.

Bunlardan ilki popüler kültürün unsurlarından biri olan radyoya olumlu yaklaşırken diğeri radyoya olumsuz bakmaktadır. Birinci kesim radyonun özellikle alt ve orta sınıfın kültürel düzeyini artırmada etkili olduğunu savunur. Diğer taraf ise radyonun kültürel seviyeyi düşürdüğünü ve boş bir meşgale olduğunu ifade eder. Bu araştırma, insanlığa dair iki durumu ortaya koyar. Bunların ilki bireyi sosyalleştiren her türlü araca karşı insanların takındığı olumlu tavrı gösterir. Diğer ise bu araçların insanı tekdüzeleştirmesine dair duyulan kaygıyı göstermektedir. Löwenthal, popüler kültürün tarihsel durumunu açıklarken deneysel araştırmaların popüler kültürün işlevine yönelik yaklaşımlarını da değerlendirir. Bu yaklaşımları yüzeysel olmakla ve tarihsellikten uzak oluşuyla eleştirir. Löwenthal, popüler kültürün günümüzdeki felsefeye ve niteliksel araştırmaya dayanmadığını ve toplumsal eleştirisinin sistemli olmadığını ifade eder.

“Sanat ve Popüler Kültür Tartışması: Bir Özet” bölümünde Löwenthal, popüler kültürün iyi mi yoksa kötü mü olduğunu tartışırken Montaigne ve Pascal’ın eğlence hakkındaki görüşlerine yer verir. Montaigne eğlencenin kaçıştan kaynaklandığını ve kaçışın insan tabiatı için zorunlu ve gerekli olduğunu belirterek eğlenceden yana tavrı koyar. Pascal ise aksine her ne kadar eğlencenin bir kaçış olduğunu ifade etse de bunu olumsuz olarak değerlendirmektedir. Pascal, eğlencenin gereksiz bir yorgunluktan ve insanı tefekkürden uzaklaştırmaktan başka bir işe yaramadığını, insanın ihtiyacının düşünmek ve derinleşmek olduğunu belirtir. İki yazarın görüşleri söz konusu düşünürlerin diline de yansır. Montaigne’nin dili sıradan halkın diliyken Pascal’ın tam tersidir. Bu bölümde aynı zamanda Goethe’nin popüler kültür ve sanat hakkındaki görüşlerine de yer verilir. Faust’un başlangıcında ön oyun olarak sergilenen şair ve gişe müdürünün diyaloglarında “Sanatçı halkın beğenisi için sanattan taviz vermeli mi?” (s. 48) sorusuna yanıt aranır. Müdür, izleyiciye farklı biçimde ürünler sunmak gerektiğini, okuyucunun veya izleyicinin beğenisine göre bu ürünlerden istediğini alabileceğini söyler. Ona göre izleyici, para verip bunun karşılığında eğlence alan kişidir. Geothe, bu görüşe katılsa da izleyicinin bu durumundan sanatçının faydalanmasını doğru bulmaz. Aksine ona göre izleyicinin beğenisi ve kültür seviyesi artırılarak izleyicinin beklentisi değiştirilmelidir. Popüler kültüre dolayısıyla popüler edebiyata karşı olanlar, popüler edebiyatın okuyucunun duygularına hitap ederek okuyucuyu edilgenleştirdiğini iddia ederler. Schiller, okurun sadece rahatlama ihtiyacını karşılayan bir edebiyatın sanat olamayacağını ifade ederken Bagehot’a göre ise popüler edebiyat, ahlaki ve entelektüel değerlerden yoksun bir edebiyattır. “Tinsel ve entelektüel mücadeleyi dışlayan sanat, sanat değildir” (s. 66). Arnold, Bagehot ve o dönemin diğer eleştirmenleri popüler edebiyata karşı mücadele etmeseler de ona şans vermezler. Çünkü onlara göre edebiyatın temel işlevi insanlığı özgürleştirmektir. Salt insanı eğlendirmeyi ve istekleri doğrultusunda ürün vermeyi hedefleyen popüler edebiyatın bu amaca hizmet etmesi mümkün değildir. William Hazlitt de bu görüşlere paralel düşünür. Ona göre popüler kültür, müşteri beğenisinin emirleri altında kültürün yozlaşmasıyla oluşur. Çünkü değerlendirenlerin sayısı arttıkça değerlendirme niteliği de düşer. İyi olan sınırlıyken kötü olan sonsuzdur. Bu şekilde salt okuyucunun beğenisini dikkate alan edebiyat sanatsal niteliği aşağıya çekecektir.

“Sanat ve Popüler Kültür Tartışması: Örnek Vaka Olarak On Sekizinci Yüzyıl İngilteresi” bölümünde Löwenthal, popüler edebiyatın yükselişini birçok sebebe bağlar. Bu sebepleri, İngiltere örneği üzerinden inceler. Medya, popüler kültür ve edebiyatın güçlenmesinde oldukça etkili olur. 18. yüzyılda sanayileşme ile beraber kâğıdın ucuzlamasından dolayı okuma edimi daha az masraflı hâle gelir, bunun neticesinde okuryazarlık oranı artar. Kâğıdın ve sanayileşmenin yaygınlaşmasıyla beraber ve okuma oranının yükselişi neticesinde daha önce

kendilerini koruyacak, doyuracak bir hamiye ihtiyaç duyan yazarlar artık doğrudan eserlerini yayımlama imkânı bulur ve bu şekilde para kazanmaya başlar. Önceleri kendileri ve kendileri dışında sadece bir veya iki kişinin istekleri ve zevklerine doğrultusunda yazan yazarlar, artık geniş bir okuyucu kitlesinin zevklerini dikkate alır. Yazarların roman yazarak maddi çıkar elde etmesi, eserlerin tüketilmesi için okuyucunun zevklerini önemli kılar. Yazarın okuyucuya ulaşmasında bir aracı konumunda olan yayınevleri daha çok para kazanmak için çeşitli yollar arar. Bu durumda yazarın memnun etmesi gereken bir kesim daha oluşur. Bunlar, yayınevleridir. Eserlerin tüketilmesi için yayınevleri ilginç ve dikkat çekici başlıklar kullanır, özellikle ev kadınlarının ilgisini çekecek şatafatlı kapaklarla kitapları yayınlamaya başlar. Geçim kaynağı olarak okuyucuyu gören yazar, bu noktada okuyucunun zevkleri ve istekleri doğrultusunda eser yazar. Özellikle daha hızlı tüketilen, küçük hacimli kitaplar daha çok görülür. Yazmanın kazanç kapısı olmasıyla beraber eleştiri de bu kazançtan nasibini alır. Dergiler, kendilerini destekleyen yayınevlerine yönelik kitap eleştirilerine daha fazla yer verir, bu eleştiriler daha çok olumlu yönde olur.

Goldsmith, yazarlığın salt bir kazanç unsuru olarak görülmesini eleştirir. Ona göre yazar, toplumun ileri gelenleri tarafından korunmadığında doğal olarak kitapçılara müracaat eder. Edebî zevk için bundan daha zararlı bir şey yoktur. Buna karşılık kitapçı, halkı yönlendirme arzusu olmadığını aksine halkın onu yönlendirdiğini ifade eder. Bu noktada okuyucunun zevk ve isteklerine göre hareket eden kitapçının sözlerinde doğruluk payı olduğu yadsınmaz.

“Kitle İdollerinin Zaferi” bölümünde Löwenthal, biyografilerin içeriklerini analiz ederek biyografilerin nitelik ve nicelik bakımından tarihsel değişimi üzerinde durmaktadır. Daha önceleri biyografilere yoğun bir ilgi varken makalenin yayımlandığı 1943 yılından önceki otuz yıl boyunca dergilerde yayımlanan biyografilere neredeyse hiç ilgi gösterilmezken kitap biçimindeki biyografilere ise ilginin az olduğunu belirtmektedir. Bunda 2. Dünya Savaşı sebebiyle biyografilerin niteliğindeki değişimlerin etkili olduğu söylenebilir.

“Edebiyat ve Toplum” bölümünde Löwenthal, edebiyatın her toplumsal sistemde işlevsel olduğunu ifade eder. Özellikle ilkel toplumlarda edebiyatın din ve tapınma gibi unsurlarla ayrılmadığını ve onlarla iç içe olduğunu belirtir. Aynı zamanda edebiyat, sıkıntılı dönemlerde bireyler açısından kaçışın sığınağı olabileceğini söyler. Ona göre doğuştan entelektüel olan yazar, kendisine çeşitli roller biçer: peygamber, misyoner, eğlendirici gibi.

Löwenthal, günümüz şartlarında özellikle modern kitap ve dergi koşullarında yazarın bağımsız biri mi olduğu yoksa yayıncısının çalışanı mı olduğu konusunda emin olamadığını belirtir. Löwenthal'e göre bazı yazarlar toplumsal problemleri eserlerinde açıkça ifade ederler. Sosyoloji açısından bunlar izlemeye değerdir. Ancak kimi yazarlar yalnızlık, ruh, aşk ve doğa gibi bireysel görünen temaları işlerler. Bu yazarların toplumdan uzak olduğunu ve bunların sosyolojik bakımdan incelenmesinin gereksiz olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Asıl bunlar toplumsal durumun birey üzerindeki etkisini gösterdiklerinden sosyoloji açısından birincil kaynaklardır.

Leo Löwenthal'in edebî eserlerin muhtevastaki değişimi, toplumsal değişimle paralel olarak ele alması edebiyatın geçmişinin ve bugününün anlaşılması açısından değerlidir. Löwenthal, edebî eserlerin niteliğinde olumsuz yönde meydana gelen değişimleri kitle iletişim araçlarının gelişimi ve yayınevlerinin ortaya çıkmasına bağlar. Onun bu iddiası günümüzde radyo, televizyon ve dergilerin yerini almaya başlayan internet ve sosyal medyanın edebiyat yapıtlarının niteliğinin sorgulanması açısından yol gösterici olabilir. Yazarın toplumun beklentileri ve popüler kültür karşısındaki tutumu eserin niteliğini etkileyen diğer bir unsurdur.

Löwenthal, yazar toplumun beklentilerini dikkate almalı mı sorusuna yanıt arar. Bu soruya açıkça bir cevap vermese de ona göre her edebiyat yapıtı toplumdaki etkilenir.

Kaynakça

Löwenthal, L. (2020). *Edebiyat, Popüler Kültür ve Toplum*. çev. Beybin Kejanlıoğlu. İstanbul: Metis Yayınları.